

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Харківський національний університет внутрішніх справ

Кафедра вогневої підготовки, факультет №3

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

**з навчальної дисципліни «ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА»
обов'язкових та вибіркових компонент освітніх програм
першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти**

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки», 07 «Управління та адміністрування», 08 «Право», 12 «Інформаційні технології»,
26 «Цивільна безпека»;

Спеціальність: 053 «Психологія», 071 «Облік і оподаткування»,
081 «Право», 125 «Кібербезпека», 262 «Правоохоронна діяльність»;

Спеціалізація: «Поліцейські», «Поліцейська діяльність у кіберсфері».

**за темою: «ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ ПРИ ПОВОДЖЕННІ ЗІ ЗБРОЄЮ ТА
БОЄПРИПАСАМИ, ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КУРСУ
СТРІЛЬБ ТА ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ЗАСТОСУВАННЯ
ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ»**

**м. Харків
2023 рік**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 3
Протокол від 29.08.2023 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
зі спеціальних дисциплін
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри вогневої підготовки факультету № 3 ХНУВС
(Протокол від 29.08.2023 № 14)

Розробники:

1. Завідувач кафедри вогневої підготовки факультету № 3 **Федоров В.В.;**
2. Викладач кафедри вогневої підготовки факультету № 3 **Назаренко О.М.;**
3. Старший викладач кафедри вогневої підготовки факультету № 3
Пабат О.В.

Рецензенти:

1. Начальник циклу вогневої та фізичної підготовки Вінницького вищого професійного училища Департаменту поліції охорони **Андрєєв А.А.;**
2. Завідувач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук **Ковальов І.М.**

План лекції

1. Навчальна дисципліна «Вогнева підготовка», її місце та роль в системі підготовки співробітників МВС України.
2. Загальні положення Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю.
3. Інструктаж з питань дотримання заходів безпеки при поводженні зі зброєю.
4. Порядок дій та заходи безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю і боеприпасами під час їх отримання та здачі до чергової частини.
5. Заходи безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю під час несення служби.
6. Заходи безпеки при поводженні зі зброєю під час проведення навчально-тренувальних стрільб.
7. Заходи безпеки під час стрільби з ручного протитанкового гранатомета.
8. Заходи безпеки при стрільбі з підствольного гранатомета.
9. Заходи безпеки при виконанні вправ з бойовою ручною гранатою.
10. Загальні положення Курсу стрільб.
11. Правові підстави застосування вогнепальної зброї.

Література:

Основна:

1. Закон України від 02.07.2015 р. «Про Національну поліцію»;
2. Закон № 2123-IX від 15.03.2022 р. «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану;
3. Наказ МВС України від 01.02.2016 р. № 70 «Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю»;
4. Наказ МВС України від 26.04.2019 р. № 334 «Про затвердження Курсу стрільб для поліцейських та норм витрат боеприпасів, патронів, вибухових пакетів і гранат поліцейськими під час проведення практичних стрільб»;

Додаткова:

1. Наказ МВС України від 15.04.1995 р. № 233;
2. Наказ МВС України від 27.03.2008р. № 141.

Інформаційні ресурси:

1. www.mvs.gov.ua

Текст лекції

1. Навчальна дисципліна «Вогнева підготовка», її місце та роль в системі підготовки співробітників МВС України.

Навчальна дисципліна «Вогнева підготовка» є важливою складовою професійної підготовки працівників і обов'язковим предметом навчання курсантів та слухачів курсів професійної підготовки для підрозділів МВС України.

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються сьогодні в Україні, супроводжуються кількісними і якісними змінами злочинності – проявами нових злочинів, у тому числі з застосуванням зброї. Сьогодні вчинення злочинів із застосуванням різних видів зброї – явище буденне для багатьох регіонів нашої держави. Зростає кількість актів тероризму, вбивств, розбійних нападів, які скоюються через злочинний перерозподіл державного та суспільного майна, ринків збуту, зон кримінального впливу тощо. Значно зросла озброєність кримінального середовища.

Криміногенна ситуація в Україні залишається складною і напруженою і це впливає не лише з показників статистики, а й з конкретних фактів, що характеризують як кількісні, так і якісні аспекти цієї обстановки, підкреслюють її гостроту і загрозу, яку вона несе нашому суспільству, кожному законотримуючому громадянину.

Водночас, в екстремальних ситуаціях працівники правоохоронних органів далеко не завжди діють професійно грамотно. Багато співробітників не здатні протиставити злочинцям належну фізичну підготовленість і вогневу виучку. Навіть досвідчені працівники МВС недостатньо орієнтуються в непередбачених обставинах, приймають помилкові рішення, а недосконале знання положень чинного законодавства викликає в них невпевненість у потребі застосування вогнепальної зброї.

В екстремальних умовах існує реальна небезпека поразки вогнепальною зброєю, результат поєдинку вирішують долі секунди. Тому навички швидкісного застосування та використання вогнепальної зброї виходять на перший план в забезпеченні особистої безпеки правоохоронців.

2. Загальні положення Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю.

1. Ця Інструкція визначає систему заходів, спрямованих на забезпечення особистої безпеки поліцейських, запобігання загибелі, пораненням і травмуванню їх та інших осіб під час поводження з вогнепальною зброєю, ручним протитанковим і підствольним гранатометами, реактивною протитанковою і бойовою ручною гранатами (далі – зброя).

2. Вимоги цієї Інструкції поширюються на всіх без винятку поліцейських центрального органу управління поліції, його територіальних (у тому числі міжрегіональних) органів в Автономній Республіці Крим, областях, містах

Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах (далі – орган поліції), державних установ (далі – установа), навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських (далі – заклад).

3. Забезпечення особистої безпеки поліцейськими при поводженні зі зброєю є складовою частиною службової діяльності органів (закладів, установ) поліції і здійснюється під час:

- 1) вивчення матеріальної частини зброї, навчання правил та порядку її застосування і використання, заходів безпеки при поводженні зі зброєю і влучній стрільбі в закладах (установах) та за місцем служби в системі службової підготовки;
- 2) закріплення за поліцейськими вогнепальної зброї;
- 3) отримання і здачі зброї в черговій частині органу (закладу, установи) поліції;
- 4) виконання службових обов'язків поліцейськими з протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку;
- 5) проведення навчально-тренувальних стрільб;
- 6) постійного зберігання та носіння вогнепальної зброї і боєприпасів поліцейськими;
- 7) чищення зброї;
- 8) вилучення зброї та боєприпасів;
- 9) перевірок наявності та організації зберігання зброї і боєприпасів.

4. Основні правила дотримання заходів безпеки при поводженні зі зброєю:

- 1) безпека при стрільбі (метанні гранат) забезпечується точним виконанням вимог, що встановлені цією Інструкцією, а також правильною організацією практичних стрільб та дисциплінованістю їх учасників;
- 2) кожен поліцейський повинен знати та точно виконувати встановлені цією Інструкцією заходи безпеки при поводженні зі зброєю та боєприпасами.

5. Вогнепальна зброя закріплюється за поліцейським, який склав Присягу на вірність Українському народові, завершив навчання у закладі (установі) та/або пройшов первинну професійну підготовку і направлений для подальшого проходження служби, а також склав заліки із знання матеріальної частини зброї, порядку і правил її застосування, заходів безпеки при поводженні з нею, виконав норматив з вогневої підготовки та вправу зі стрільби.

6. Поліцейський, за яким закріплена вогнепальна зброя, зобов'язаний:
- 1) знати та точно виконувати вимоги, встановлені цією Інструкцією;
 - 2) забезпечити зберігання зброї і підтримувати її у справному та змащеному стані;
 - 3) отримавши вогнепальну зброю та боєприпаси, діяти відповідно до вимог, передбачених розділами III, IV цієї Інструкції;

4) під час виконання службових обов'язків, проведення практичних стрільб постійно контролювати наявність отриманої зброї (боєприпасів) та не допускати випадіння її або витягування з кобури (спеціального спорядження) іншими особами;

5) здати зброю і боєприпаси до чергової частини органу (закладу, установи) поліції негайно після виконання службових обов'язків. У разі неможливості своєчасного прибуття до органу (закладу, установи) поліції повідомити про це безпосереднього керівника і далі діяти за його наказом.

7. Перевірка в поліцейських рівня знань із заходів безпеки при поводженні зі зброєю відображається у внутрішній документації органу (закладу, установи) поліції та проводиться, зокрема:

1) перед призначенням на вищу посаду, закріпленням вогнепальної зброї;
2) під час інструктажів поліцейських перед заступанням на службу, виконанням службових обов'язків з протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку;

3) під час перевірки несення служби поліцейськими органів (закладів, установ) поліції;

4) перед проведенням практичних стрільб;

5) не рідше двох разів на рік комісією, яка призначається наказом керівника органу (закладу, установи) поліції. Результати перевірки знань поліцейських оформляються протоколом засідання комісії з перевірки рівня знань із заходів безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю (додаток 1);

6) під час проведення підсумкової перевірки рівня службової підготовленості поліцейських за результатами навчального року, комплексних інспектувань, контрольних та цільових перевірок органу (закладу, установи) поліції.

8. Працівник підрозділу кадрового забезпечення органу (закладу, установи) поліції заповнює картку-застереження (додаток 2) і передає її уповноваженому працівнику чергової частини органу (закладу, установи) поліції (далі – оперативний черговий), якщо поліцейський:

1) показав рівень знань із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, порядку і правил її застосування і використання нижче ніж «добре»;

2) показав рівень знань матеріальної частини зброї нижче ніж «задовільно»;

3) не виконав норматив з вогневої підготовки або вправу зі стрільби.

Протягом тижня з цим поліцейським проводяться додаткові заняття з вогневої підготовки і повторна перевірка рівня знань (складання заліку). Після позитивного складання заліку картка-застереження з чергової частини вилучається.

9. Організація занять і перевірка рівня знань у поліцейських заходів безпеки при поводженні зі зброєю покладаються на керівника органу (закладу, установи) поліції.

10. Категорично забороняється:

- 1) виймати зброю (боєприпаси) з кобури (спеціального спорядження, підсумка) без потреби;
 - 2) тримати палець на спусковому гачку без необхідності;
 - 3) знімати запобіжник з положення «запобігання» у всіх випадках, не пов'язаних зі стрільбою;
 - 4) закривати або затикати сторонніми предметами канал ствола, що при пострілі може призвести до його роздуття чи розриву;
 - 5) безпідставно спрямовувати ствол зброї у бік людей, транспорту, будинків, інших будівель та споруд. За необхідності зброя спрямовується на поверхню, яка в змозі прийняти кулю, наприклад: на землю, стовбур дерева, кулеуловлювач або вгору під кутом 45-60 градусів;
 - 6) залишати зброю без нагляду, а також передавати її іншим особам;
 - 7) користуватися без необхідності чужою зброєю та/або зброєю, навички поводження з якою відсутні;
 - 8) проводити чищення зброї у невідведених для цього місцях, змащувати її бензином та іншими легкозаймистими речовинами, а також абразивними матеріалами, допускати наявність відкритого полум'я під час її чищення;
 - 9) при поводженні з боєприпасами допускати їх пошкодження, забруднення тощо.
11. Особа, яка допустила порушення заходів безпеки при поводженні зі зброєю, відповідає в установленому законодавством порядку.

3.Інструктаж з питань дотримання заходів безпеки при поводженні зі зброєю.

1. Види інструктажів з питань дотримання заходів безпеки при поводженні зі зброєю:

- 1) первинний інструктаж;
- 2) цільовий інструктаж.

2. **Первинний інструктаж** проводиться з поліцейськими, які:

- 1) щойно призначені на посаду до органу (закладу, установи) поліції;
- 2) зараховані на курси первинної професійної підготовки;
- 3) зараховані на навчання до закладу (установи) або прибули до органу (закладу, установи) поліції для проходження стажування (практики).

3. Згідно з орієнтовним переліком питань первинного інструктажу, передбаченим додатком 3 до цієї Інструкції, такий інструктаж проводять:

- 1) керівник (заступник керівника, уповноважена особа від керівництва) органу (закладу, установи) поліції;

2) працівник підрозділу професійного навчання, інструктор з особистої безпеки, викладач профільної кафедри (циклу).

4. Цільовий інструктаж проводиться з поліцейськими перед:

- 1) виконанням службових завдань, пов'язаних із можливим застосуванням або використанням зброї;
- 2) проведенням спеціальних операцій;
- 3) проведенням практичних стрільб;
- 4) проведенням командно-штабних навчань;
- 5) відрядженням з вогнепальною зброєю.

5. Цільовий інструктаж проводять:

- 1) особи, передбачені пунктом 3 цього розділу;
- 2) керівник стрільб;
- 3) керівник спеціальної операції;
- 4) керівник командно-штабних навчань.

Місце проведення цільового інструктажу визначається особою, яка його проводить, виходячи з конкретного завдання.

Цільовий інструктаж завершується перевіркою рівня знань, а саме: усним опитуванням знання матеріальної частини зброї, правил та порядку її застосування і використання, заходів безпеки при поводженні з нею, основ, правил і прийомів стрільби, а також перевіркою набутих навичок безпечного поводження зі зброєю. Рівень знань перевіряє особа, яка проводила інструктаж.

6. Запис про проведення первинного (цільового) інструктажу робить особа, яка його проводила, у журналі реєстрації інструктажів з питань дотримання заходів безпеки при поводженні зі зброєю (додаток 4) (далі – журнал).

Журнал має бути прошнурований, пронумерований, скріплений печаткою, зареєстрований у відповідному підрозділі та зберігатися в черговій частині органу (закладу, установи) поліції.

4. Порядок дій та заходи безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю і боєприпасами під час їх отримання та здачі до чергової частини.

1. Порядок отримання вогнепальної зброї і боєприпасів.

Про необхідність отримання поліцейськими зброї та боєприпасів керівник (заступник керівника, уповноважена особа від керівництва) органу (закладу, установи) поліції повідомляє оперативного чергового про необхідність їх видачі.

З дозволу оперативного чергового під контролем керівника (заступника керівника, уповноваженої особи від керівництва) органу (закладу, установи) поліції поліцейські по одному заходять до спеціально обладнаної кімнати чергової частини для отримання зброї і боєприпасів.

Отримавши вогнепальну зброю і боєприпаси, поліцейський здійснює їх огляд та зобов'язаний:

- 1) спрямувати ствол зброї в напрямку кулеуловлювача, при цьому вказівний палець повинен знаходитися на спусковій скобі;
- 2) перевірити наявність патрона в патроннику (зняти зброю із запобіжника, відвести затвор (затворну раму з газовим поршнем) у заднє положення, поставити його на затворну затримку (утримувати затворну раму з газовим поршнем у задньому положенні) та оглянути патронник);
- 3) переконавшись у відсутності патрона у патроннику повернути затвор у переднє положення (відпустити затворну раму з газовим поршнем);
- 4) здійснити спуск курка з бойового взводу в напрямку кулеуловлювача;
- 5) ввімкнути запобіжник;
- 6) перевірити кількість та стан отриманих патронів та самостійно спорядити ними магазини;
- 7) помістити запасний магазин (магазини) до кишені кобури (спеціального спорядження, підсумку для магазинів, розвантажувального жилета);
- 8) приєднати пістолет до пістолетного ремінця та помістити до кобури (спеціального спорядження), після чого, не виймаючи його, вставити основний магазин в основу рукоятки (приєднати основний магазин до ствольної коробки та помістити автомат у положення «на ремінь» «на груди», «за спину», «на плече»).

При огляді зброї необхідно перевірити:

- 1) відповідність номерів на затворі, запобіжнику та магазинах номеру на рамці пістолета (відповідність номерів на ствольній коробці, затворній рамі з газовим поршнем номеру на кришці ствольної коробки автомата);
 - 2) відсутність на металевих частинах зброї нальоту, іржі, бруду, подряпин, тріщин;
 - 3) справність частин зброї;
 - 4) стан утримання магазину в основі рукоятки (ствольної коробки);
 - 5) чистоту каналу ствола.
- У разі виявлення несправностей зброї їх необхідно терміново усунути. Якщо в органі (закладі, установі) поліції вони не можуть бути усунені, зброя направляється до ремонтної майстерні. На час ремонту зброї за поліцейським закріплюється інша (резервна) зброя.

При огляді патронів необхідно перевірити:

- 1) відсутність на гільзах іржі й зеленого нальоту, особливо на капсулі, ум'ятин, подряпин, що перешкоджають входженню патрона до патронника;
- 2) чи не витягується куля з гільзи рукою, чи не виступає капсуль вище поверхні дна гільзи. Патрони з такими дефектами повинні бути відібрані і здані до чергової частини органу (закладу, установи) поліції;
- 3) відсутність навчальних патронів серед бойових.

Якщо патрони забруднені, вкриті незначним зеленим нальотом або іржею, їх необхідно витерти сухою чистою ганчіркою.

2. Порядок здачі вогнепальної зброї і боєприпасів.

Вогнепальна зброя і боєприпаси після виконання службових обов'язків або в разі відсутності потреби негайно здаються на зберігання до чергової частини органу (закладу, установи) поліції.

Про необхідність здачі зброї та боєприпасів поліцейськими керівник (заступник керівника, уповноважена особа від керівництва) органу (закладу, установи) поліції повідомляє оперативного чергового який їх приймає.

З дозволу оперативного чергового під контролем керівника (заступника керівника, уповноваженої особи від керівництва) органу (закладу, установи) поліції поліцейські по одному заходять до спеціально обладнаної кімнати чергової частини для здачі зброї та боєприпасів, проводять розряджання зброї і здають її та боєприпаси оперативному черговому.

Розряджання зброї проводиться біля кулеуловлювача, при цьому ствол зброї повинен бути спрямований в його напрямку.

При розряджанні зброї необхідно:

1) не виймаючи пістолет з кобури, витягти магазини з основи рукоятки і з кишені кобури (не змінюючи положення автомата, від'єднати основний магазин та вийняти з підсумка запасний);

2) самостійно вийняти патрони з магазинів, перевірити їх кількість та стан;

3) від'єднати пістолет від пістолетного ремінця та дістати його з кобури (спеціального спорядження) (зняти автомат з положення «на ремні», «на грудях», «на плечі»);

4) перевірити наявність патрона в патроннику (вимкнути запобіжник, відвести затвор (затворну раму з газовим поршнем) у заднє положення, поставити його на затворну затримку (утримувати затворну раму з газовим поршнем у задньому положенні) та оглянути патронник);

5) переконавшись у відсутності патрона в патроннику, повернути затвор у переднє положення (відпустити затворну раму з газовим поршнем);

6) здійснити спуск курка з бойового взводу в напрямку кулеуловлювача;

7) ввімкнути запобіжник.

При прийманні від поліцейського вогнепальної зброї і боєприпасів оперативний черговий звіряє їх номери і кількість, візуально перевіряє їх стан (змащення), розкладає по встановлених для зберігання шафах та місцях і повертає картку-замісник.

Про факти втрати (затримки із здачею) вогнепальної зброї і боєприпасів поліцейськими оперативний черговий доповідає в установленому порядку керівнику (заступнику керівника, уповноваженій особі від керівництва) органу (закладу, установи) поліції і далі діє за його вказівкою відповідно до законодавства.

5. Заходи безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю під час несення служби.

1. Вогнепальна зброя та боєприпаси до неї видаються поліцейському під його особисту відповідальність, який зобов'язаний берегти і підтримувати в належному стані передану йому в користування вогнепальну зброю (боєприпаси) та обачливо поводитися з нею (ними) відповідно до вимог цієї Інструкції.

2. Керівник (заступник керівника, уповноважена особа від керівництва) органу (закладу, установи) поліції під час проведення інструктажу наряду, що заступає на службу, в обов'язковому порядку перевіряє знання поліцейськими матеріальної частини виданої їм зброї, правил та порядку її застосування і використання, заходів безпеки при поводженні з нею, а під час перевірок несення служби поліцейськими перевіряє наявність у них зброї (боєприпасів) та дотримання правил її носіння.

3. У однострої необхідно пістолет носити в кобурі з пістолетним ремінцем на надійно застебнутому поясному ремені, при цьому кобура повинна знаходитися спереду, з лівого або правого боку; автомат носити на автоматному ремені в положенні «на плечі», «на грудях», «на ремні», «за спиною».

4. У цивільному одязі зброю необхідно носити на спеціальному спорядженні з дотриманням заходів запобігання її випаданню або витягуванню іншими особами.

5. Під час несення служби поліцейським слід постійно контролювати наявність отриманої зброї, а саме:

1) перед застосуванням заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, подоланням перешкод, якщо пістолет був оголений, необхідно увімкнути на ньому запобіжник, покласти в кобуру (спеціального спорядження) та вжити заходів, які б унеможливили його втрату;

2) після застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, подолання перешкод, падіння, виходу з місця значного скупчення людей, міського та іншого транспорту слід негайно перевірити наявність зброї, а також стан кобури (спеціального спорядження, автоматного ремня).

6. Під час несення служби категорично забороняється:

1) проводити розбирання зброї;

2) вимикати запобіжник, досилати патрон до патронника, якщо в застосуванні чи використанні зброї немає необхідності. Недбале або необережне поводження зі зброєю, особливо якщо патрон знаходиться в патроннику, може призвести до випадкового пострілу;

3) від'єднувати магазин від зброї та виймати з нього патрони.

6. Заходи безпеки при поводженні зі зброєю під час проведення навчально-тренувальних стрільб.

1. Організація і проведення з поліцейськими навчально-тренувальних стрільб здійснюються відповідно до вимог нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України та організаційно-розпорядчих актів Національної поліції України.

2. Безпека при проведенні стрільб забезпечується їх чіткою організацією, безумовним виконанням заходів безпеки та високим станом дисципліни.

3. Керівник стрільб (інструктор з особистої безпеки) перед кожним практичним заняттям з використанням зброї перевіряє рівень знань поліцейськими матеріальної частини зброї, правил та порядку її застосування і використання, заходів безпеки при поводженні з нею. Поліцейські, які не засвоїли правил та порядку застосування і використання зброї, заходів безпеки при поводженні з нею, до проведення стрільб не допускаються.

4. Перед початком стрільб ретельно оглядається територія стрільбища (тиру). У разі проведення стрільб на стрільбищі виставляється наглядач, наряд оточення та призначається старший наряду оточення. За необхідності призначаються показувачі мішеней, у яких керівник стрільб обов'язково перевіряє знання заходів безпеки та їх обов'язків, після чого старший наряду оточення та показувачі мішеней розводяться по місцях виконання обов'язків і перевіряється зв'язок з ними.

5. При виконанні вправ зі стрільби, які передбачають поворот, розворот, перекид, стрибки до моменту відкриття вогню, зброя повинна знаходитись на запобіжнику.

6. При пересуванні під час виконання вправ зі стрільби, у паузах між пострілами (у необмежений час) зброя повинна бути спрямована в сторону мішеней, а вказівний палець знаходитися на спусковій скобі чи затворі (затворній рамі з газовим поршнем).

7. Дозвіл на відкриття вогню дає виключно керівник стрільб. Вести вогонь у тирі (на стрільбищі) дозволяється тільки після команди «Вогонь!» («Старт!»). Стрільба зупиняється за командою «Відбій!» («Стоп!» або «Стій! Припинити вогонь!»). У період від команди «Відбій!» до команди «Вогонь!» будь-кому забороняється перебувати на рубежі відкриття вогню, підходити та торкатися зброї і боєприпасів, що там знаходяться.

8. Стрільба з ручного протитанкового та підствольного гранатометів, а також виконання вправ з бойовою ручною гранатою проводяться виключно на стрільбищі (полігоні).

9. Під час проведення навчально-тренувальних стрільб використовуються протишумові навушники та захисні окуляри.

10. Ведення вогню повинно бути терміново припинено кожним стріляючим самостійно або за командою керівника стрільб у випадках:

1) появи людей, машин, тварин у зоні ведення вогню, низьколітаючих літальних апаратів над районом проведення стрільб;

- 2) підняття білого прапора (у темну пору доби – увімкнення світла ліхтаря білого кольору) на командному пункті чи бліндажі (укритті), подачі сигналу ракети білого кольору;
- 3) виникнення пожежі під час стрільби;
- 4) втрати орієнтира під час проведення стрільб в темну пору доби.

11. Під час виконання вправи зі стрільби категорично забороняється:

- 1) заряджати зброю бойовими чи холостими патронами без команди керівника стрільб;
- 2) виймати зброю з кобури (чохла) без дозволу керівника стрільб;
- 3) спрямовувати зброю (незалежно від того, заряджена вона чи ні) у бік людей та місця, де вони можуть перебувати;
- 4) відкривати вогонь без команди керівника стрільб, у небезпечних напрямках, з несправної зброї та коли піднято білий прапор (увімкнено світло ліхтаря білого кольору) на командному пункті;
- 5) одягати, поправляти та знімати протишумові навушники і захисні окуляри зі зброєю в руках, а також після команди «Вогонь!» («Старт!»);
- 6) залишати зброю (боєприпаси) на рубежі відкриття вогню та передавати іншим особам без дозволу керівника стрільб.

7. Заходи безпеки під час стрільби з ручного протитанкового гранатомета.

1. Стрільбу бойовими гранатами (пострілами) по броні або танку під час проведення практичних стрільб слід вести тільки з окопу або на безпечній дистанції, не менше 150 метрів, при цьому особовий склад повинен розташовуватися не ближче 300 метрів від цілі.
2. При стрільбі з гранатомета ззаду в секторі 90 градусів у радіусі 30 метрів не повинні перебувати люди (тварини), розміщуватись боєприпаси, вибухові і горючі речовини. Особливо ретельно за виконанням цієї вимоги необхідно стежити при стрільбі в темну пору доби.
3. При стрільбі дульна частина гранатомета повинна знаходитися не ближче (не нижче) 20 см від бруствера або укриття, щоб унеможливити торкання ґрунту або інших предметів пір'ям стабілізатора гранати після пострілу.
4. При стрільбі в положенні лежачи гранатометник повинен розташовуватися відносно гранатомета так, щоб уникнути ураження реактивним струменем порохових газів, направленим у задній сектор.
5. При стрільбі з усіх положень слід ужити заходів для захисту органів слуху.
6. Необхідно берегти гранати (постріли), особливо пороховий заряд, від вологи та високих температур. Під час стрільби в дощ, сніг, на вологій і піщаній місцевості гранати, що підготовлені до стрільби, розкладаються на сумці, підсумку, плащ-палатці тощо.

7. У всіх випадках ведення вогню забороняється:

- 1) допускати до стрільби осіб, які не засвоїли теоретичного розділу прийомів стрільби, порядку виконання вправи та правил поводження з гранатометом і пострілами;
- 2) упирати казенну частину гранатомета в будь-які предмети або в ґрунт, відстань між казенним зрізом і стінкою окопу або іншого укриття повинна бути не менше 2 метрів;
- 3) вести вогонь з гранатомета, ствол якого засмічений брудом, снігом, піском тощо;
- 4) торкатись гранат, які після стрільби не розірвалися, такі гранати підлягають знищенню на місці їх падіння.

8. При стрільбі реактивною протитанковою гранатою забороняється:

- 1) допускати до пускового пристрою (гранат) осіб, які не вивчили їх тактико-технічні характеристики та вимоги заходів безпеки;
- 2) переключати (без потреби) пусковий пристрій з похідного положення в бойове;
- 3) переводити пусковий пристрій з бойового положення в похідне;
- 4) проводити розбирання або будь-які ремонтні роботи, а також витягувати гранату з пускового пристрою;
- 5) розводити і зводити труби з похідного положення в бойове до стрільби (при стрільбі з одноразових гранатометів).

9. При поводженні з реактивною протитанковою гранатою необхідно:

- 1) зберігати гранати відповідно до правил збереження боєприпасів;
- 2) транспортувати гранати тільки в закупорці і не допускати їх падіння;
- 3) не завдавати ударів і механічних пошкоджень;
- 4) у разі невикористання гранати (з розведеними трубами) реактивні протитанкові гранати розряджати пострілом у бік цілей (мішеней);
- 5) розводити труби пускового пристрою безпосередньо перед стрільбою;
- 6) не занурювати пусковий пристрій у воду.

8. Заходи безпеки при стрільбі з підствольного гранатомета.

1. У всіх випадках, коли стрільба з гранатомета не виконується, гранатомет повинен стояти на запобіжнику.
2. Необхідно оберігати ствол гранатомета від попадання в нього води, піску, бруду та інших сторонніх предметів.
3. Забороняється проводити із зарядженим гранатометом дії, не пов'язані з виконанням пострілу.
4. У разі виникнення затримки, не змінюючи напрямок ствола гранатомета, слід доповісти керівнику стрільб. Розряджання проводиться

виключно фахівцями вибухотехнічного підрозділу або працівниками, які мають відповідні навички поводження з гранатометом.

5. Розряджати гранатомет необхідно тільки після постановки його на запобіжник. При цьому ствол гранатомета повинен бути спрямований у бік цілі (мішені).

6. Стрільба з гранатомета забороняється:

1) якщо на автомат не встановлено направляючий стрижень поворотної пружини з клямкою і потиличник з ременем, які знаходяться в комплекті гранатомета;

2) при кутах піднесення більше 80 градусів;

3) при складеному прикладі автоматів АКМС і АКС-74У (зброї із аналогічною будовою);

4) з приєднанням до автомата багнетом.

7. При стрільбі з підствольного гранатомета необхідно пам'ятати, що детонатор гранати зводиться на відстані від 10 до 40 метрів від дульного зрізу ствола гранатомета, тому на цій відстані не повинно бути перешкод, при зіткненні з якими може спрацювати детонатор.

8. Під час поводження з пострілами забороняється:

1) піддавати гранати механічному та термічному впливам;

2) здійснювати будь-яке розбирання пострілів та їх елементів;

3) використовувати для стрільби гранати, які мають зелений наліт або вм'ятини на капсулі, тріщини або вм'ятини на детонаторі, корпусі, дні гранати, а також мають проколи кільця з фольги, встановленого всередині втулки металюного заряду;

4) використовувати для стрільби гранати, пошкоджені після падіння, та торкатися гранат, які не розірвалися після стрільби. Вони підлягають знищенню на місці їх падіння з дотриманням відповідних запобіжних заходів.

9. Під час поводження з пострілами дотримуються таких заходів безпеки:

1) не допускаються падіння гранат, пострілів та гранат з порохювими зарядами;

2) гранати та постріли перевозяться тільки в призначеному упакуванні;

3) гранати та постріли переносяться в призначених для цього сумках (підсумках, розвантажувальних жилетах);

4) гранати та постріли зберігаються в теплу пору року в тіні для запобігання дії сонячних променів;

5) гранати та постріли необхідно берегти від вологи, механічного та термічного впливу;

6) відкривається пенал і виймається порохювий заряд тільки перед стрільбою;

7) запобіжний ковпачок знімається тільки перед заряджанням гранатомета;

8) запобіжники, запобіжні ковпачки і чеки зберігаються до закінчення стрільби;

9) у разі стрільби під час дощу або снігу запобіжний ковпачок не знімається (якщо це не передбачено його конструкцією).

10. У разі порушення поліцейськими зазначених вимог ведення вогню негайно припиняється. Поліцейський, який допустив порушення заходів безпеки, знімається з рубежу відкриття вогню.

9. Заходи безпеки при виконанні вправ з бойовою ручною гранатою.

1. При виконанні вправ з бойовою ручною гранатою в пішому порядку або з бойової машини слід дотримуватись таких заходів безпеки:

1) заряджати бойову гранату дозволяється безпосередньо перед її використанням та за командою керівника стрільб;

2) не допускаються до кидання бойових гранат особи, які не засвоїли матеріальну частину гранати, заходи безпеки при поводженні з гранатами та порядок і правила їх кидання, застосування, використання;

3) поліцейські повинні бути в шоломах для захисту;

4) гранати та запали видаються лише перед виконанням вправи;

5) забороняється розбирати бойові гранати та усувати в них несправності, переносити їх не в гранатних сумках (підсумках, розвантажувальних жилетах);

6) оберігати гранати та запали від сильних поштовхів, ударів, вогню, бруду та вологості;

7) бойові гранати та запали поліцейські переносять окремо один від одного, у гранатних сумках (підсумках, розвантажувальних жилетах), при цьому запал повинен бути загорнений у папір або ганчірку;

8) заряджати гранату (вставляти запал) дозволяється після її огляду та перед киданням і лише за командою керівника стрільб;

9) кидання оборонних осколкових гранат та протитанкових гранат проводиться з-за укриття, яке може захистити від поранення;

10) у разі, якщо гранату не кинули і запобіжну чеку не вийняли, розряджання проводиться тільки під наглядом керівника стрільб та фахівця вибухотехнічного підрозділу;

11) район кидання ручних гранат оточується в радіусі не менше 350 метрів;

12) гранати, які не розірвалися, знищуються підривом на місці. Облік таких гранат веде керівник стрільб;

13) поліцейські, які не задіяні у киданні гранат, повинні перебувати в укритті або на відстані не ближче 350 метрів від особи, яка її кидає;

14) забороняється виходити з укриття раніше 10 секунд після вибуху;

15) під час кидання декількох гранат наступну слід кидати не раніше ніж через 5 секунд після вибуху попередньої.

2. Під час поводження з бойовими гранатами забороняється:

- 1) заряджати та розряджати гранати без команди та без нагляду керівника стрільб;
- 2) розбирати гранати та усувати несправності;
- 3) переносити гранати не в гранатних сумках (підсумках, розвантажувальних жилетах) та/або за кільце запобіжної чеки;
- 4) торкатися гранат, що не розірвалися.

3. Для вивчення будови гранат, прийомів і правил їх кидання використовують навчальні, навчально-імітаційні гранати і плакати.

10. Загальні положення Курсу стрільб

10.1 Курс стрільб для поліцейських визначає порядок організації і проведення з поліцейськими, у тому числі тими, які відповідно до статей 67, 71 Закону України від 02 липня 2015 року № 580-VIII «Про Національну поліцію» (із змінами) відряджені (прикомандировані) до державних (міждержавних) органів, закладів, установ, організацій або Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування на час виконання відповідних повноважень на постійній основі із залишенням їх на службі в поліції (далі – відряджені поліцейські), курсантами та слухачами закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських (далі – ЗВО МВС), практичних стрільб із пістолета, штурмової гвинтівки (автомата), кулемета (ручного кулемета), ручного протитанкового (реактивного протитанкового) і підствольного гранатометів, снайперської гвинтівки, помпової рушниці (далі – зброя), практичних занять з кидання ручних (у тому числі світло-шумових та газових) гранат, а також умови та порядок виконання вправ зі стрільби, кидання ручних гранат і нормативів вогневої підготовки.

10.2 Ця сфера суспільних відносин регулюється Законом України «Про Національну поліцію», Положенням про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 878, Положенням про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції України, затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року № 1625, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 16 січня 2016 року за № 76/28206, Положенням про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19 лютого 2016 року за № 260/28390, Положенням про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких уперше прийнято на службу в поліції, затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2016 року № 105 (зі змінами), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 18 квітня 2016 року за № 576/28706, Інструкцією із заходів

безпеки при поводженні зі зброєю, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 01 лютого 2016 року № 70, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 17 лютого 2016 року за № 250/28380 (далі – Інструкція).

10.3 У цьому Курсі терміни та визначення мають таке значення:

1) **практичні стрільби** – комплекс заходів, що проводяться в тирі або на стрільбищі (полігоні) і спрямовані на підготовку та ведення поліцейськими прицільного вогню зі зброї.

Види стрільб:

а) **навчально-тренувальні стрільби** – стрільби, що проводяться з метою формування і вдосконалення практичних навичок поліцейських швидкісної та влучної стрільби (кидання ручних гранат) по нерухомих і рухомих цілях, в обмежений час, з різних положень у русі тощо, під час навчальних занять зі службової підготовки, проходження навчання у ЗВО МВС, органах (підрозділах), установах поліції, а також підготовки до змагань;

б) **спортивні стрільби** – стрільби, які проводяться під час змагань з видів спорту та спрямовані на визначення їх переможця і призерів;

2) **вихідне положення** – положення, у якому перебувають стрільці та зброя в момент отримання команди керівника стрільб: «Вогонь!» («Рух!», «Уперед», «Старт!», звуковим сигналом таймера) або при досягненні рубежу відкриття вогню у вправах з доданням певної дистанції;

3) **візуальна перевірка зброї** – огляд зброї стрільцем на предмет виявлення можливих несправностей або затримок при стрільбі;

4) **вправа зі стрільби (кидання ручної гранати)** – це вправа для набуття навичок виконання прийомів і дій з бойовою зброєю та боеприпасами, яка оцінюється за кількісно-якісними та часовими показниками;

5) **заміна магазина** – комплекс дій з перезаряджання зброї для продовження виконання вправи зі стрільби.

Під час виконання вправ другої та третьої категорій поліцейські можуть проводити тактичну чи бойову заміну магазина, зокрема:

а) **бойова заміна магазина** проводиться при повній витраті боеприпасів у приєднаному магазині з метою заміни порожнього магазина спорядженням;

б) **тактична заміна магазина** проводиться з метою заміни напівпорожнього магазина спорядженням;

б) **мішень** – штучна ціль, що імітує характерні ознаки реальної цілі. Розмір, форму мішеней та їх номер передбачено переліком зразків мішеней для проведення практичних стрільб (додаток 1);

7) **норматив вогневої підготовки** – часовий і якісний показник виконання прийомів і дій з навчальною зброєю;

8) **положення для стрільби** – положення, яке займає стрілець для виконання пострілу;

9) **сильна чи слабка рука**.

Під час виконання вправ зі стрільби зброя може утримуватися сильною чи слабкою рукою.

Якщо стрілець правша, його праву руку називають сильною, ліву – слабкою, а у стрільця шульги навпаки його ліву руку називають сильною, праву – слабкою;

10) **ціль** – об'єкт (предмет), призначений для враження вогневими або іншими засобами;

11) **учасники стрільб** – поліцейські, а також інші особи, які беруть у них участь або залучаються до організації їх проведення, а саме:

а) **керівник стрільб** – особа, призначена наказом із числа:

керівного складу ЗВО МВС, керівників та викладацького складу профільних кафедр (циклів). У навчальному закладі керівник стрільб призначається на навчальний рік (період навчання);

керівного складу органу (підрозділу), установи поліції або інструкторів з особистої безпеки, які володіють методикою проведення занять, мають необхідний рівень знань, умінь та навичок з вогневої підготовки та особисто виконують вправи зі стрільби на оцінку не нижче ніж «добре»;

б) **група** – декілька стрільців, які виконують групову вправу зі стрільби. Один зі стрільців призначається старшим (перший номер) групи;

в) **зміна** – декілька стрільців, які одночасно виконують вправу для стрільби;

г) **медичний працівник** – лікар, фельдшер (медична сестра) закладу охорони здоров'я МВС, Національної поліції, ЗВО МВС або державного (комунального) закладу охорони здоров'я (на підставі укладеної угоди) чи поліцейський, який має медичну освіту або пройшов навчання з тактичної медицини, має відповідний сертифікат та належно укомплектовану медичну валізу;

г) **наглядач** – учасник стрільб, який перебуває на командному пункті та веде постійне спостереження за перебігом стрільб на стрільбищі (полігоні);

д) **наряд оточення** – поліцейські, які розташовуються по периметру стрільбища (полігона) та забезпечують недопущення проникнення на його територію сторонніх осіб. Кількісний склад наряду оточення визначається керівником стрільб;

е) **роздавач боєприпасів** – учасник стрільб, який знаходиться в межах пункту бойового постачання та видає стрільцям боєприпаси (гранати);

є) **старший наряду оточення** – поліцейський, який координує і контролює наряд оточення під час проведення стрільб на стрільбищі (полігоні);

ж) **стрілець** – поліцейський, який склав заліки із знання матеріальної частини зброї, правил та порядку її застосування і використання, заходів безпеки при поводженні з нею, умов, порядку виконання вправ зі стрільби (кидання ручних гранат) та їх оцінювання, виконав норматив вогневої підготовки та допущений керівником стрільб до виконання вправ зі стрільби (кидання ручних гранат).

12) у тирі, на стрільбищі (полігоні) обов'язково визначаються:

а) **вихідний рубіж** – місце шикування та підготовки стрільця до виконання вправи зі стрільби (кидання ручної гранати);

б) **вогнева позиція** – майданчик, у межах якого стрілець проводить підготовку та виконує вправи зі стрільби;

в) **зона ведення вогню** – простір, через який проходить траєкторія кулі під час стрільби та який обмежується з тилу рубежем відкриття вогню, із флангів та згори – конструктивними елементами тиру (вказівниками стрільбища), спереду – лінією мішеней;

г) **зона контролю** – місце, що знаходиться позаду вогневих позицій, у межах якого перебувають керівник та інші учасники стрільб;

г) **зона лінії вогню** – місце, у межах якого розміщуються вогневі позиції стрільців;

д) **командний пункт** – місце (споруда) на стрільбищі, призначене для керівництва стрільбами та спостереження за ними;

е) **лінія мішеней** – місце (ділянка місцевості), на якій розташовуються мішені, мішеневі установки для руху (показу) мішеней, звукові імітатори,

прилади для освітлення мішеней тощо, у напрямку якого стрільцю дозволяється ведення вогню;

є) **пункт бойового постачання** – місце обліку та видачі стрільцю боєприпасів (гранат);

ж) **пункт допуску** – місце, у межах якого перевіряється зброя стрільця;

з) **рубіж відкриття вогню (вогнева позиція)** – місце, досягнувши якого стрільцю дозволяється по команді «Вогонь!» («Старт»!), звуковим сигналом таймера) виконання вправи зі стрільби (кидання ручної гранати);

и) **рубіж огляду мішеней** – місце огляду мішеней та оцінки результатів стрільби.

11. Правові підстави застосування вогнепальної зброї.

1. Застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу.

2. Поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання лише за умови що він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

3. Порядок зберігання і носіння вогнепальної зброї, що знаходиться в розпорядженні поліцейського, перелік вогнепальної зброї та боєприпасів, що використовуються в діяльності поліції, та норми їх належності встановлюються Міністром внутрішніх справ України.

4. Поліцейський уповноважений у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю:

1) для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у випадку загрози їхньому життю чи здоров'ю;

2) для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю;

3) для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі;

4) для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;

5) для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

6) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського;

7) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського.

5. Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки після попередження про необхідність припинення протиправних дій і намір використання заходу примусу, визначеного цією статтею.

6. Застосування вогнепальної зброї без попередження допускається:

1) при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї;

2) у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей;

3) якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу;

4) якщо особа чинить збройний опір;

5) для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю.

7. Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в такій обстановці, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу.

8. Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю у разі збройного нападу, якщо відвернення чи припинення відповідного нападу неможливо досягнути іншими засобами.

9. Поліцейському заборонено застосовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути завдано шкоди іншим особам, а також у вогненебезпечних та вибухонебезпечних місцях, крім випадків необхідності відбиття нападу або крайньої необхідності.

Згідно із Законом № 2123-IX від 15.03.2022:

Під час дій воєнного стану, поліцейський має право застосовувати вогнепальну зброю стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без урахування вимог та заборон, передбачених частиною дев'ятою статті 46 Закону України «Про Національну поліцію».

10. Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомляти свого керівника про застосування вогнепальної зброї, а також негайно повідомити свого керівника про активне застосування вогнепальної зброї, який, у свою чергу, зобов'язаний поінформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора.

Згідно із Законом № 2123-IX від 15.03.2022:

Під час дії воєнного стану, у разі застосування поліцейським вогнепальної зброї стосовно осіб, які здійснюють агресію проти України, та завдання зазначеним особам тілесних ушкоджень, каліцтва, за наявності можливості, з урахуванням подій на відповідній території, поліцейський усно або за допомогою засобів комунікаційного зв'язку повідомляє свого безпосереднього керівника, який у разі необхідності за можливості повідомляє центральний орган управління поліції та відповідного прокурора.

11. Поліцейський може взяти до рук вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути підстави для її застосування.

12. Під час затримання осіб, щодо яких у поліцейського виникла підозра у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також під час перевірки

документів у таких осіб поліцейський може привести в готовність вогнепальну зброю та попередити особу про можливість її застосування.

Спроба особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену поліцейським відстань, чи доторкнутися до зброї є підставою для застосування вогнепальної зброї поліцейським.

13. Поліцейський може використати вогнепальну зброю для подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил, або для знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю поліцейського та інших осіб.